

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

6-2023

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

M.I.Nurmatova	
Talabalarda oila iqtisodiga oid kompetensiyalarni takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatdan tadqiq qilinishi	107
D.B.Mahametova	
Use of information technologies in education.....	112
M.Norinov	
Bo'lajak texnik mutaxassislarining kasbiy kompetensiyasini multimedia vositalari asosida bosqichma-bosqich rivojlantirish texnologiyasi.....	115
G.T.Hojikarimova	
Integrativ yondashuv asosida bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini maxsus kompetensiyalarini shakllantirish pedagogik muammo sifatida	119
X.M.Jo'rayev	
Kimyo o'qituvchilarining o'zini-o'zi rivojlantirish omillari	123
N.B.Odilxo'jazoda	
Kimyo o'qituvchisi kasbiy kompetentligini aniqlash metodikasini takomillashtirishning pedagogik-psixologik asoslari.....	128
B.T.Tojibayev, S.S.Isokov	
Globalashuv kontekstida – ta'lim	132
D.Q.Oxunova	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy bilimlarni kognitiv idrok etish kompetensiyalari.....	136
N.E.Yuldasheva	
Jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirishda integrativ yondashuvning o'ziga xos xususiyatlari	140
B.X.Baydjanov, Y.E.Mamatova	
Boshlang'ich ta'limda mediamadaniyat va texnoetikani o'qitish texnologiyasini takomillashtirish.....	144

FALSAFA

Б.С.Ганиев	
Социально-политические факторы повышения предпринимательской культуры в Узбекистане	150
M.D.Pardaeva	
Uchinchi renessans poydevorini yaratishda Navoiy Naqshbandiyona g'oyalarining ahamiyati.....	156
Z.P.Nadirova	
Intuitive cognition as a synergistic process.....	161
X.X.Raxmatova	
Naqshbandiylik – jahoniy ta'limot	165
Z.A.Akhmedova	
Donishning ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimini isloh qilish haqidagi fikrlari tahlili.....	170
B.X.Karimov	
Ong muammosining ilmiy – falsafiy va psixologik talqini.....	175
L.M.Karimova	
Jamiyatni modernizatsiyalash sharoitida ayollarning ijtimoiy mobilligini takomillashtirish mexanizmlari	180
M.M.Gulamova	
Yangi O'zbekiston yoshlarini tarbiyalashda "Naqshbandiya Tariqati Nazariyotchisi" ta'limotining ahamiyati.....	185
O.T.Sharipova	
Xojagon tasavvufiy ta'limotida "Olami Kabir" haqida	189
Sh.B.Sattorova	
Mirzo Abdulqodir Bedilning inson va jamiyat haqidagi ta'limotida adolat va tenglik muammosini o'ziga xos tadqiqi.....	194
B.X.Hamdammov	
Boburning insonparvarlik – falsafiy qarashlari.....	200

JAMIYATNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA AYOLLARNING IJTIMOY MOBILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MEKANIZMLARI**МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ ЖЕНЩИН В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА****MECHANISMS FOR IMPROVING THE SOCIAL MOBILITY OF WOMEN IN THE MODERNIZATION OF SOCIETY****Karimova Lola Muzafarovna¹**¹Buxoro davlat tibbiyot instituti ijtimoiy fanlar kafedrası dotsenti, PhD**Annotatsiya**

Muallif mazkur maqolasida O'zbekistonda, jamiyatni modernizatsiya qilish sharoitida ayollarning ijtimoiy harakatchanligini oshirish mexanizmlarini tahlil qilib, bayon qilgan. Mamlakatimizda xotin-qizlarning bilim olishi, jamiyat hayotining turli jabhalarida bandligi uchun zamonaviy sharoit va imkoniyatlar yaratilgan, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Аннотация

В данной статье, автор проанализировал и описал механизмы повышения социальной мобильности женщин в Узбекистане, в условиях модернизации общества. В нашей стране созданы современные условия и возможности для образования и занятий женщинами в различных сферах общественной жизни, при этом особое внимание уделяется содержательной организации их свободного времени.

Abstract

In this article, the author analyzed and described the mechanisms for increasing the social mobility of women in Uzbekistan, in the conditions of modernization of society. Our country has created modern conditions and opportunities for the education and employment of women in various spheres of public life, with special attention being paid to the meaningful organization of their free time.

Kalit so'zlar: ijtimoiy harakatchanlik, mexanizmlar, ayollar, maqom, ijtimoiy hayot.

Ключевые слова: социальная мобильность, механизмы, женщины, статус, общественная жизнь.

Key words: social mobility, mechanisms, women, status, social life.

KIRISH

Mamlakatimizda jamiyat hayotining turli sohalarida ayollarning ta'lim olishi, kasb-hunar egallashi uchun zamonaviy sharoit va imkoniyatlar yaratilganligi, shu bilan birga, ularning bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazishni tashkil etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. «Ayollar bilan ishlash samaradorligini baholash bo'yicha yagona ko'rsatkichlar ishlab chiqish, ayollar siyosatini baholash milliy indeksini joriy etish kerak. O'zbekiston Yoshlar ittifoqi «O'zbekiston yoshlari – 2025» konsepsiyasini ishlab chiqishi, unda ma'naviy va jismoniy barkamol avlodni voyaga yetkazishning amaliy chora-tadbirlari belgilanishi zarur». Ayollarning ijtimoiylashuv bosqichlari va jarayonlari, ularning ijtimoiy stratifikatsiya jarayonlarida ijtimoiy mobillik bilan bog'liq muammolarni manzilli hal etish, ayollar va ijtimoiy guruhlar ijtimoiy mobilligi va ijtimoiy harakatlarning tashkiliy jarayonlarini tizimli tartibga solish, bu borada zarur imkoniyatlarni yaratishga ko'maklashadigan kompleks ijtimoiy tizimni yanada takomillashtirish yo'nalishlarida ilmiy izlanishlarni amalga oshirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishning falsafiy jihatlarini, ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va huquqiy masalalari Q.Nazarov, B.Aliyev, H.Boboyev, D.Bobojonova, L.Boyko, K.Djavakova, Sh.Jalilov, R.Jumayev, I.Saifnazarov, S.Jo'rayev, Z.Islomov, G.Ko'chqorova, Sh.Mamadaliyev, M.Mirxamidov, F.Musaev, X.Odilqoriev, A.Saidov, B.To'ychiev, A.To'laganov, S.To'ychieva, A.Shaymanova, M.Sharifxo'jayev, E.Xalilov, I.Ergashev, M.Qirg'izboyev, A.Qodirov, Z.Qodirova, O.Husanovlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarida ayollar muammolari, ulardagi mobillik bilan bog'liq bo'lgan muhim masalalar fuqarolik jamiyati institutlarining ijtimoiy mobillik bilan bog'liq faoliyatiga doir muayyan ilmiy ishlar amalga oshirilgan.

Xorijlik olimlarning, xususan, S.Lipset, R.Bendiks, P.Blau, O.Duncan, B.Barber, J.Goldtorp, R.Erikson, M.Xout, K.Jevellining ishlarida ayollarning ijtimoiy mobillik tendensiyalarida armiya, din va ta'lim kabi uch omilning ustuvor ekanligi tizimli tahlil etilgan, kasbiy harakatchanlik

FALSAFA

ko'rsatkichlarini ishlab chiqdilar va harakatchanlikka ta'sir etuvchi omillarni ajratdilar, ijtimoiy mobillik hodisasiga ayollarni hokimiyat qonuniyligini ta'minlovchi kuch sifatida yondashgan va tendensiya Lipset modeli asosida isbotlangan, ijtimoiy mobillik tendensiyalari qiyosiy tahlil qilinib, ijtimoiy kelib chiqish, ta'lim va kasbiy tayyorgarlikning bu jarayondagi o'zni aniqlanib, ijtimoiy harakatlarning jamiyat ijtimoiy tuzilishi o'zgarishiga ham ta'sir darajasi asoslangan

NATIJARLAR VA MUHOKAMA

Zamonaviy dunyo ko'rinishida jamiyatda yashayotgan kishilar doim harakatda, jamiyat esa rivojlanishda bo'ladi. Bu holat jamiyat ijtimoiy strukturasi doimiy o'zgaruvchanligini anglatadi.

Insoniyat tarixida alohida bir shaxsning ijtimoiy hayotdagi pozitsiyasining o'zgarishi bilan emas balki, butun bir ijtimoiy guruhlar ijtimoiy pozitsiyasining o'zgarishini ham kuzatiladi. Bunga katta yer egalari aristokratiyasining o'rniga moliyaviy burjuaziyaning kelishi, tor doiradagi bilim va ko'nikmalarga ega kichik ishlab chiqaruvchilar, ya'ni hunarmandchilik o'rniga injenerlarning, dasturchilarning (programistlar), robototexnika orqali boshqariladigan ishlab chiqarishlarning, operatorlarning aniqroq qilib aytadigan bo'lsak, rivojlangan innovatsion ilmiy texnikaning kelishi yoki XIX-XX asrlarda yuz bergan urushlar va inqiloblar natijasida ba'zi bir davlatlar iqtisodiyotining rivojlanib ketishi, ba'zilarining esa inqirozga yuz tutgani tarixdan bizga ma'lum. Mana shunday o'zgarishlar O'zbekistonda ham yuz berganining guvohi bo'lamiz. Mustaqillikdan so'ng katta mulk egalari bo'lgan mulkdorlar, tadbirkorlar va ishbilarmonlar elitasining jamiyat hayotiga kelishi bunga yaqqol misol bo'la oladi.

O'zbekiston o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi va mamlakatda yangi davlat va yangi jamiyat qurilishi natijasida O'zbekiston jamiyatining modernizatsiyalash davrida ijtimoiy mobillik muammolari alohida dolzarblik kasb etdi. Mustaqillik sharoitida O'zbekistonda, ijtimoiy mobillik (harakatchanlik) konsepsiyasining jadal amal qilishi uchun qulay sharoit yuzaga keldi.

Mamlakat mustaqillikka erishish va mustaqillikni mustahkamlash uchun olib borilgan harakatlar va siyosiy kurashlar tugatilib, endi insoniyat yuqori intellektual taraqqiyot bosqichiga qadam qo'ydi. Ijtimoiy taraqqiyotning bu bosqichi yangi, jamiyatning o'ziga xos qonuniyatlar asosida qurilishi ayni haqiqat bo'ldi. Abu Rayhon Beruniy ta'kidlaganidek, «Aslida ilm-fan kishilarning hayotiy ehtiyojlarini qondirish zaruratidan paydo bo'ladi. Xalq haqqoniy tarixini bilib o'zlikni anglay boshladi» .

Bugungi kunda mamlakatimiz olimlari ijtimoiy-kasbiy va iqtisodiy harakatchanlikni, shu jumladan, uning sub'ektiv jihatini tahlil qilish, zamonaviy O'zbekiston jamiyatining turli qatlam va guruhlari ijtimoiy mobilligining tendensiyalarini ko'rib chiqish hamda zamonaviy sharoitlarda ijtimoiy mobillikning turli ko'rinishlarini empirik o'lchash metodikalarini ishlab chiqish bo'yicha samarali ishlar olib borilmoqda.

Mamlakatimiz aholisi hayotida eng jadal ijtimoiy mobilliklar qisman 14 yoshdan va to'liq 16 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan davrda ro'y beradi. Ayollarning ijtimoiy mobillik darajasi yuqori bo'lgan ijtimoiy-demografik guruhga aylantiriladigan omillarga quyidagilar kiradi:

1. Ta'limdan mehnat faoliyatiga o'tish, individning jamiyatdagi ijtimoiy-kasbiy tuzilishiga integratsiya bo'lishi, mustaqil iqtisodiy maqomga ega bo'lish. Qator tadqiqotchilar mehnat faoliyatiga o'tish vaqtini Ayollar yoshining eng past chegarasi, deb biladi. «Ayollar deganda, - deb ta'kidlaydi M.Rutkevich, – odatda a'zolari o'z jismoniy va ma'naviy kamolotida, bolalar va o'smirlardan farqli o'laroq, jamiyat hayotida, avvalo ishlab chiqarishda faol, mustaqil ishtirok etishga tayyor bo'lgan ijtimoiy-demografik guruh tushuniladi». Shunga o'xshash fikrni F.Filippov ham ilgari surib, uning nazarida Ayollarning ijtimoiy tabiati ko'p jihatdan mehnat faoliyati bilan belgilanadi .

2. Odatda, 30 yoshga to'lishga qadar insonning shaxsiy yutuqlari natijasida uning bo'lajak xizmat karerasi uchun zamin yaratiladi va u o'sib boruvchi vertikal harakatchanlikni amalga oshiradi.

3. Ayollarning o'z mehnat faoliyatini boshlashi turli qatlamlardan chiqqan odamlar uchun ota-onalar erishgan ijtimoiy yutuqlarni taqqoslash, ijtimoiy kelib chiqishning bo'lajak kasbiy va boshqa muvaffaqiyatlarga ta'sir darajasini hamda avlodlararo ijtimoiy mobillikning boshqa jihatlarini aniqlash imkonini beradi.

4. 30 yoshga to'lishga qadar Ayollar o'z oilasini quradilar va o'z farzandlarini dunyoga keltiradi (3, 141-144 b)..

Shu tarzda boshqa guruhlarga qaraganda aynan ayollarga o'sib boruvchi ijtimoiy mobilliklar, faollik hamda ijtimoiy mobilligida asosiy o'rinni egallaydi. Bularning barchasi ayollarni eng jadal

guruh sifatida ta'riflash imkonini beradi hamda ushbu ijtimoiy-demografik guruh ijtimoiy mobilligini tartibga solish mexanizmlarini tadqiq etishning dolzarbligini izohlaydi.

«Ayollar ijtimoiy mobillik» tushunchasi keng ma'noda ijtimoiy mobillik – bu Ayollarning ijtimoiy dinamikasi, ya'ni ayollar, ularning alohida guruhlarining turli omillar ta'siri ostida ijtimoiy harakatlanishidir. Jamiyat tuzilishi ko'plab ijtimoiy pozitsiyalarni o'z ichiga olishi ijtimoiy harakatlanish jarayonlarining xilma-xilligini izohlaydi.

Harakatlar yo'nalishi, ular ro'y beradigan jamiyat hayotining sohalaridan, ishtirokchilar miqdori va boshqa mezonlardan kelib chiqib ayollar ijtimoiy mobillik oliy qatlamlar, sinflar, stratalarga o'tish (o'sib boruvchi mobillik) va past qatlamlar, sinflar, stratalarga o'tish (pasayib boruvchi mobillik)ga bo'linadi.

Ijtimoiy voqelikda faqat vertikal harakatlanish keng tarqalmagan hamda ko'p jihatdan ideal tip bo'lib, ushbu jarayonlarni tadqiq etishda fandan chekinish bilan izohlanadi. Individlar, oilalar, ijtimoiy guruhlarining ijtimoiy-iqtisodiy pozitsiyalarini tabaqalashtirish (daromad darajasiga ko'ra) murakkab emas. Aholini ta'lim jihatidan tabaqalashtirish ham oson ish. Lekin, bu ikki o'lchamni bir tizimga solishga urinilsa, yuqori daromad doim ham yuqori ta'lim darajasining sababi emasligi, ko'p hollarda teskari, ya'ni sarmoyalar ta'limning hajmi va sifatini belgilashi ayon bo'ladi.

Siyosiy va kasbiy tabaqalashtirish ham aynan bir natijani bermaydi. Individlar va ijtimoiy guruhlarining bir ijtimoiy pozitsiyadan boshqasiga, lekin shu darajadagi pozitsiyaga (teng mavqega ega bo'lganiga) o'tishi gorizontalar harakatchanlikni tashkil etadi. Ayni paytda shuni e'tiborda tutish lozimki, ob'ektiv jihatdan teng bo'lgan ijtimoiy pozitsiyalar qo'shimcha omillar ta'siri ostida sub'ektiv jihatdan foydaliroq yoki foydasiz bo'lishi mumkin. Shu sababli, bir diniy konfessiyadan boshqasiga, bir davlat fuqaroligidan boshqasiga o'tish, bir nikohdan boshqasiga o'tish, bir kasbdan boshqasiga o'tish va hokazo ijtimoiy harakatlar sof gorizontalar harakatlar hisoblanmaydi, chunki ko'p hollarda iqtisodiy, siyosiy, shaxslararo mavqeining o'zgarishiga ham olib keladi.

Yosh insonning mavqeini o'zgartiradigan moliyaviy harakatlar iqtisodiy harakatchanlikning mohiyatini tashkil etadi. Zamonaviy sharoitlarda, bu turli ijtimoiy tadqiqotlar natijalari bilan ham tasdiqlanmoqda, individning iqtisodiy mavqei uning daromadi, u mehnat qilayotgan korxonalar mulkchilik shakli, mulkka bo'lgan munosabati kabi eng muhim ko'rsatkichlar bilan belgilanadi.

Ayollarning o'sib boruvchi ijtimoiy mobilligining omillari sifatida quyidagilar xizmat qiladi: siyosiy va iqtisodiy barqarorlik, jamiyatdagi harakatchanlik doirasi kengligi, ota-onaning ta'lim darajasining yuqoriligi, moddiy farovonlik, shaharlik bo'lish, tijorat yoki xususiy tadbirkorlik sohasida band bo'lish, ma'lum shaxsiy fazilatlariga ega bo'lish (tirishqoqlik, intiluvchanlik, muloqotga kirishish, egiluvchanlik, o'zgarishlarga tayyorlik). Pasayib boruvchi mobillikning omillari – jamiyat ijtimoiy tuzilishining keskin o'zgarishi, siyosiy va iqtisodiy tanazzullar, ma'lum kasbdagi mutaxassislar tayyorlash hajmining mehnat bozori ehtiyojlariga mos kelmasligi, ota-onada oliy ma'lumotning yo'qligi, moddiy ta'minlanganlikning o'rtacha darajadan pastligi, qishloq joylarda istiqomat qilish, budjet sohasida band bo'lish, yosh xodimlarning boshlang'ich mehnat haqi pastligi, sustlik, tashabbussizlik, intiluvchan bo'lmaslik va hokazo.

Siyosiy harakatchanlik individlar yoki ijtimoiy guruhlardagi o'zgarishlarni izohlaydi. Siyosiy mavqe u yoki bu insonda bo'lgan, uning o'zi hal qiladigan hokimiyat vakolatlari bilan izohlanadi. Ayni paytda nafaqat davlat boshqaruvi tizimidagi mansabdor shaxslar, balki siyosiy partiyalar yetakchilari, harbiy va huquqni muhofaza qiluvchi organlar boshqaruvchilari, yirik korporatsiyalar, OAV rahbarlari va hokazolar yuqori siyosiy mavqega egadir (2, 1448-1452 b).

Hokimiyat vakolatlarining ortib borishi xizmat pillapoyalaridan tepaga harakatlanishning ajralmas jihati, kasbiy harakatchanlikning ko'rsatkichlaridan biridir. Shu bois, siyosiy stratifikatsiya va siyosiy harakatchanlik modellari katta noaniqlik bilan izohlanadi.

Individlar yoki ijtimoiy guruhlarining kasbiy pozitsiyalarining o'zgarishiga ta'sir qiluvchi harakatlar kasbiy harakatchanlikda namoyon bo'ladi. Ayollar kasbiy harakatchanligining turlaridan biri ish joyini o'zgartirishidir. Ushbu harakatchanlik lavozim yoki ixtisoslikning o'zgarishi bilan birgalikda yoxud bu alomatlarini saqlab qolish bilan kechishi mumkin. Kasbiy harakatchanlikning ahamiyatli ko'rsatkichlaridan biri xizmat karerasidir – ijro etuvchi ishdan rahbarlik ishiga o'tish. Kasbiy harakatchanlik individ malakasining ortishi, kasbiy mahoratining yuksalishi, shu orqali kattaroq razryadga, unvonga, ilmiy darajaga va hokazolarga ega bo'lish bilan izohlanadi (1, 17-23 b).

Zamonaviy jamiyatlarda individga xos bo'lgan eng muhim jihatlardan biri unda ta'lim darajasining bo'lishidir, uning o'zgarishi esa ta'lim harakatchanligidir. O'zbekistonda insonning

FALSAFA

ta'limga doir mavqei unda asosiy, umumiy o'rta, o'rta maxsus kasb-hunar, oliy ta'lim va oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim darajasi mavjudligi bilan izohlanadi. Ta'lim hamda kasbiy harakatchanlikka ta'sir qiluvchi qo'shimcha omil kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlash kurslaridir. Ayollar ta'lim harakatchanligining yo'nalishlaridan biri sifatida bir o'quv muassasidan, o'quv maskanining nufuzidan kelib chiqib boshqasiga o'tish, bunday harakatlar inson ta'lim mavqeini yuksaltirishi yoki pasaytirishi mumkin.

Jamiyat hayotining turli sohalarida Ayollar ijtimoiy mavqei ularning ota-onalari mavqeiga nisbatan o'zgarishi esa avlodlararo harakatchanlikni tashkil etadi. Avlodlararo harakatchanlik ijtimoiy o'zgarishlarning muhim omili hamda individlarning ijtimoiy faolligini namoyishidir. Farzandlar ijtimoiy mavqeining ota-onalar ijtimoiy mavqeiga nisbatan o'zgarishi – jadal rivojlanib borayotgan jamiyatning ko'rsatkichlaridan biridir .

Ishtirokchilar miqdoridan kelib chiqib ijtimoiy mobillik yakka tartibdagi harakatchanlik (alohida individlarning harakatlari) va jamoaviy harakatchanlikka (ijtimoiy guruhlar, sinflar holatining o'zgarishi) bo'linadi. Individlar va guruhlar harakatchanligiga turli omillar ta'sir ko'rsatadi.

Birinchidan, avvaldan belgilangan va erishilgan mavqega qaratilayotgan ahamiyatda namoyon bo'ladigan tabaqalashish tizimi. Jamiyat institutlari belgilangan mavqega katta e'tibor qaratganda, jamoaviy yoki guruhli harakatchanlik tendensiyalari vujudga keladi. Erishilgan mavqega katta e'tibor qaratiladigan jamiyatlarda yakka tartibdagi harakatchanlik tendensiyasi ustunlik qiladi.

Ikkinchidan, ijtimoiy kelib chiqishi (irq, millat, yosh va h.) yakka tartibdagi harakatchanlikka to'sqinlik qiladigan omil sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli ayrim ijtimoiy qatlamlar guruh a'zolarining avvaldan belgilangan mavqei ularning muvaffaqiyatiga to'sqinlik qilmasligi uchun jamoaviy harakatchanlikka intiladi. Bunga turli harakatlar, jumladan, milliy va irqiy kamchiliklarning huquqlarini tiklash va saqlab qolish uchun kurashuvchilar, xotin-qizlarga ko'proq huquq berish uchun kurashuvchilar va hokazolar misol bo'la oladi. Bu harakatlarning muvaffaqiyati jamoaviy sa'y-harakatlar natijasida avvaldan belgilangan mavqeni o'zgartirish mumkinligidan dalolat beradi .

Uchinchidan, ijtimoiy guruhlar holatining o'zgarishiga turli ijtimoiy beqarorliklar (inqilob, urush, harbiy isyon, davlat to'ntarishlari, mitinglar, namoyishlar va h.) ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy harakatlarga davlatning ta'sir darajasidan kelib chiqib ijtimoiy mobillik betartib va uyushgan bo'ladi. Uyushgan harakatchanlik ikkita usul orqali amalga oshiriladi:

- a) odamlar roziligi bilan;
- b) ularning roziligisiz.

Tor ma'noda «ayollar ijtimoiy mobillik » tushunchasi ikki ma'noda qo'llanadi. Birinchidan, u sub'ektning, avvalo yosh insonning o'z ijtimoiy mavqeini o'zgartiradigan ijtimoiy harakat. Ikkinchidan, bu tushuncha ayollar ijtimoiydinamikasi jarayonining bosqichlaridan birini, ya'ni harakat qilish qobiliyatini anglatadi.

Demak, Ayollar o'z ijtimoiy harakatini amalga oshirish uchun o'zi harakat qilishi hamda davlat va jamiyatning ayollarning ijtimoiy harakatiga yetarlicha sharoit yaratishiga bog'liq bo'ladi. Shuningdek, ijtimoiy harakatlar uchun ota-onaning farzadlariga kiritgan kapitaliga va farzandlarni esa shu kiritilgan kapitalni o'zlashtirish qobiliyatiga bog'liq bo'ladi.

XULOSA

Ijtimoiy mobillik keng ma'noda – bu ayollarning ijtimoiy dinamikasi, ya'ni ayollar, ularning alohida guruhlarining turli omillar ta'siri ostida ijtimoiy harakatlanishidir. Ayollar ijtimoiy dinamikasini tasniflashning mezonlari – ijtimoiy harakatlarning yo'nalishi, ular ro'y beradigan sohalar, ijtimoiy harakatlarda ishtirok etuvchi individlar miqdori, davlatning harakatchanlikka ta'sir darajasi va boshqalar.

Ayollar ijtimoiy mobillik , sub'ektning, avvalo yosh insonning o'z ijtimoiy mavqeini o'zgartiradigan ijtimoiy harakat sodir etayotganini ta'riflaydi va bu tushuncha ayollar ijtimoiydinamikasi jarayonining bosqichlaridan biri (keng ma'nodagi ijtimoiy mobillik)ni, ya'ni harakat qilish qobiliyati (ijtimoiy mobillik)ni anglatadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimova L. M. SOCIAL PROCESSES SOCIAL MOBILLIKNING MOVEMENT QUALITATIVE STREET //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2023. – T. 3. – №. 10. – C. 17-23.

2. Mukhlisa A., Amanovna H. A. SOCIAL PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF WORKING WITH DISORDERED YOUTH //Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities. – 2023. – T. 11. – №. 4. – С. 1448-1452.

3. Шарипов А., Мухаммадиева Г. И. Some theoretical aspects moral and legal education of schoolchildren //Ученые записки Худжандского государственного университета им. академика Б. Гафурова. Гуманитарные науки. – 2019. – №. 3 (60). – С. 141-144.

4. Sharipov A. A PHILOSOPHICAL ASPECT OF THE NEW INNOVATION AND INVESTMENT ENVIRONMENT: PHILOSOPHICAL ASPECT OF THE NEW INNOVATION AND INVESTMENT ENVIRONMENT //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 2.

5. Sharipov A. A SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF GENDER POTENTIAL: SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF GENDER POTENTIAL //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 2.

6. Sharipov A. A Actual Tasks of Ensuring Harmony of Uzbek Philosophy and Development Strategy: Actual Tasks of Ensuring Harmony of Uzbek Philosophy and Development Strategy //Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 2.